

Олена ЛЕВЧЕНКО *Триматися власної* **ДУШІ**

X Міжнародний студентський фестиваль "Пролог" проходив під знаком авторського та некомерційного кіно. З одного боку це закономірно, тому що студентське кіно завжди є некомерційним, а авторським воно намагається бути: перші спроби завжди є пізнанням власного голосу. З іншого боку, було несподіванкою те, що принципи такого кіно послідовно визначатимуть естетичні орієнтири фестивалю. Надзвичайно серйозна позаконкурсна професійна програма, надана міжнародною асоціацією з підтримки авторського та некомерційного кіно "SVEMA", дещо відволікала молодих від гарячих пошуків нових незвичних форм і повертала до трохи забутої нами в ейфорії ринкових перетворень думки про силу мистецтва та його відповідальність перед суспільством. Несподіванкою була також нова оригінальна концепція фестивалю: не тільки журі оцінювало студентські фільми, а й студенти оцінювали останні роботи членів журі та тих видатних кінематографістів, які особисто надіслали фільми на фестиваль.

Цьогорічний "Пролог" вдруге про-

ходив у статусі міжнародного, вийшовши за рамки внутрішнього фестивалю студентських робіт Київського інституту театрального мистецтва імені І.К.Карпенка-Карого. Цей факт дав частині громади висловити обурення з приводу того, що українське кіно гине, а фестиваль розцвітає. Такі хвилювання найлегше заспокоїти: фестиваль теж гине. Власне кажучи, того державного фестивалю студентських фільмів, яким колись був "Пролог", уже немає. Є воля й ініціатива студентки відділу організації виробництва КДІТМ Каті Кондратцової, якій вже другий рік вдається, зібравши групу однодумців, влаштовувати міжнародний огляд студентського кіно. Серйозно готуючись до професії кінопродюсера, Катя сама собі влаштува-

ла блискучу практику, визначаючи стратегічну лінію, домовляючись з партнерами, обираючи програму, знаходячи і залучаючи кошти і отримуючи від них максимальну віддачу. Однак через рік вона закінчує інститут, і фестиваль не помере лише за умови, що знайдеться ще чиясь особиста воля до того, аби підтримати традиції "Прологу", а, отже, і престиж національної кіношколи. Та може зараз навіть і не в престижі справа - не до того - треба вижити, покладаючись лише на себе. Нагадувати - "ми є" треба не тільки заклопотаним політикам, а й самим собі. Будь-які нарікання не конструктивні. "Ми не збираємося сумувати на руїнах нашої кіноіндустрії. Ми хочемо будувати", - сказала Катя на відкритті фестивалю. Це не святкове запев-

нення, а свідомі позиція. Можна скільки завгодно іронізувати з її приводу. Можна мудро похитувати головою, бачити далечінь і обламани крила. А можна зробити так, як Ліля Оллів'є-Огієнко разом із провідними європейськими кінематографістами, об'єднаними нею в

Кадр із фільму "Мати Дао, черепаха". Режисер В.Моннікендам. Голландія.

міжнародну асоціацію "SVEMA", а саме: спрямовано і конкретно підтримати ті молоді сили, які, незважаючи ні на що, прагнуть прокласти свій шлях в кінематографі.

Міжнародна асоціація кінематографістів з дивною назвою "Свема" виникла зовсім недавно. Назва справді дивна, бо сьогодні українська плівка "Свема" ледь-ледь існує, якщо не сказати доживає, навіть на нашому внутрішньому ринку. І, звичайно, будь-яку рекламно-комерційну зацікавленість тут можна легко відкинути, навіть не знаючи імен людей, об'єднаних цією назвою. Що ж змусило Кріса Маркера, Марину Владі, Отара Іоселіані відгукнутися на пропозицію Лілії Оллів'є-Огієнко і створити асоціацію з підтримки некомерційного та авторського кіно, назвавши її саме так?

Мотиви, безперечно, пов'язані з внутрішньою позицією кожного з митців, а необхідність дії - із зовнішніми умовами існування в капіталістичному суспільстві: щоденна необхідність своїм мистецтвом протистояти ринкові, а отже, і силі влади, захищати мистецтво від ринку, а отже, і від влади грошей, змушує справжніх митців на

Заході постійно займати визначену і активну позицію. Це робить їх дещо незрозумілими для нас: за роки радянської влади не так багато митців (в порівнянні із загалом) займали особистісну безкомпромісну позицію. Це були лише люди відверто героїчної вдачі. В радянський час саме влада щедро оплачувала мистецтво, як складову своєї ідеологічної машини. Хоча й тоді з'являлися мистецькі шедеври, а глибока внутрішня опозиція автора системі могла ніколи не виявлятися назовні. Це виховало певну інертність та виплекало категорію цнотливих інтелігентів, головна гордість яких полягає в тому, що вони зуміли ніколи нікуди не втрутитися. І в цій психологічній ситуації абсолютно природним є те, що рішення Міжнародної асоціації підтримати фестивалі київських студентів викликало низку запитань, на які я спробую дати відповідь.

Назва "Свема" сьогодні символізує щось спільне у позиції групи західних кінематографістів. З одного боку - це назва плівки, на якій працював один із найбільших авторських некомерційних кінематографів світу: в радянські часи

питання самоокупності кіно не виникало. З іншого боку - це плівка, на яку чекає доля будь-якого вітчизняного товару у перетвореній на ринок збуту країні четвертого світу, і назва асоціації - це вияв солідарності з тими, хто знає, що за національну культуру сьогодні треба боротися.

Якість плівки "Свема" сьогодні, звичайно, не витримує критики, але це проблеми сировини, технології. Найголовніше, про що зараз несподівано для себе дізнаються українські читачі - це те, що частина західних митців всерйоз вважає: для кінематографа, який відчуває соціальну відповідальність перед суспільством, плівка "Свема" придатніша, ніж знамениті західні плівки, бо часто фіксує реальність об'єктивніше.

"Андрій Рубльов", "Летять журавлі", "Тіні забутих предків"... Авторського кіно такої потужності не зафіксувала жодна інша плівка, так що здається, ніби вдалішої назви для асоціації, що підтримує авторське і некомерційне кіно, і придумати не можна. І найголовніша річ, від якої не треба ховатися за звичними мурами іронії, - у виборі назви асоціації лежить глибока повага до нас, до нашого народу, визнання його культурної місії, як минулої, так і майбутньої.

І саме в майбутнє нашого кіно була спрямована перша велика акція "Свема". Вона полягала в підвищенні престижу фестивалю, можливості розширення міжнародних контактів і донесенні інформації про реальний стан кіно на Заході до українських студентів, які повинні знати чого очікувати від завтрашнього дня. Присутність на фестивалі та робота в журі Анрі Варіссельта, вченого секретаря Міжнародної асоціації кіношкіл світу "CILECT" була запорукою того, що міжнародна громад-

Кадр із фільму "Приманка". Режисер Б.Таверньє. Франція.

ськість теж дізнається про стан справ у молодому українському кіно.

Ідея неперервності традицій та єдності кінематографічних поколінь була закладена в концепцію нинішнього "Прологу": суду та оцінці підлягали всі, навіть фільми професійних кінематографістів Бертрана Таверньє, Отара Іоселіані, Вінсента Моннікендама, Лілії Оллів'є-Огієнко, Рустама Хамдамова. Програми такого рівня і спрямованості кияни не бачили давно. Те, що на прем'єрах були присутні послы з різних країн, фільми яких виносилися на суд студентства та зацікавленої публіки, свідчить про місце, яке посідають ці явища серйозного авторського кіно в національній гордості голандців, французів, і навіть німців: гарфиня Баудіссен, директор Гьоте-інституту в Києві, була гостем фестивалю, маючи предметом гордості те, що перше міжнародне визнання дві з показаних стрічок дістали на Берлінському кінофестивалі.

На відкритті фестивалю перед демонстрацією фільму "Приманка" Бертрана Таверньє було прочитано звернення до київських глядачів

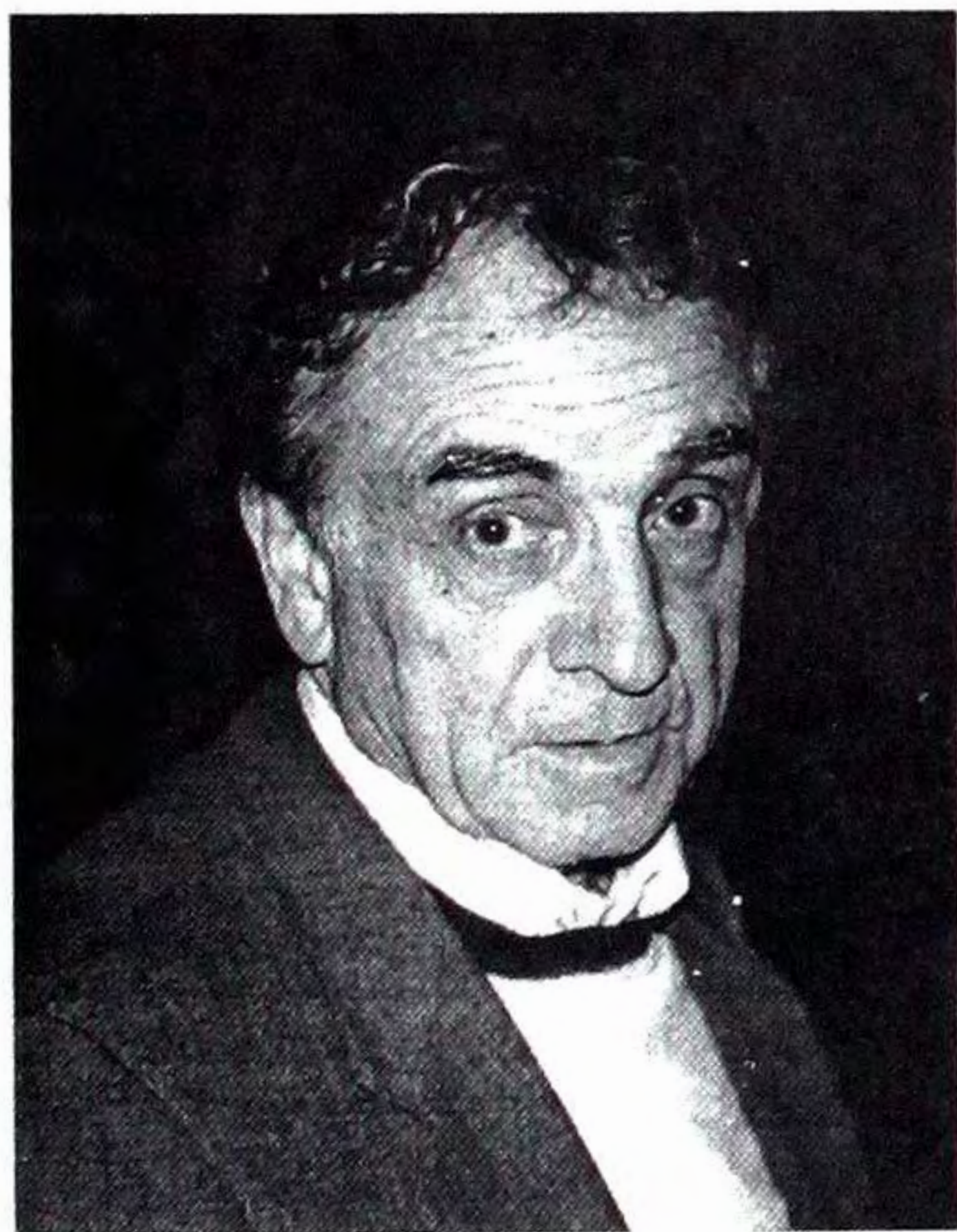
сценаристки фільму Коло Таверньє, яке, власне, стало камертоном і професійного показу, і професійних розмов і дебатів, що велися під час фестивалю: "Суспільство, де ідеали звузилися і зосередилися лише на матеріальному добробуті та фізичній привабливості; таке суспільство може прийти до нової форми варварства - бездумного механічного вбивства. Цей фільм - сигнал тривоги для наших дітей, ситих та культурно занедбаних. Я рада, що стрічка прийде до вас, до вас, які почали мріяти про наше життя. Обережніше з мрією... Тримайтеся, скільки маєте сил, тримайтеся вашої душі".

Заклик Коло Таверньє можна було б зробити девізом професійного показу. Це та думка, яка об'єднувала різні за жанрами і стилями фільми і сама програма несподівано склалася у завершений цикл, об'єднаний найголовнішою тривогою нашого часу - тривогою за культуру. Тільки культура сьогодні є запорукою виживання у божевільному, диявольському ритмі сучасних цивілізацій, вона завжди вказує межу - не тільки народам, а й кожній людині. Поза культурою починається хаос, порятунок від

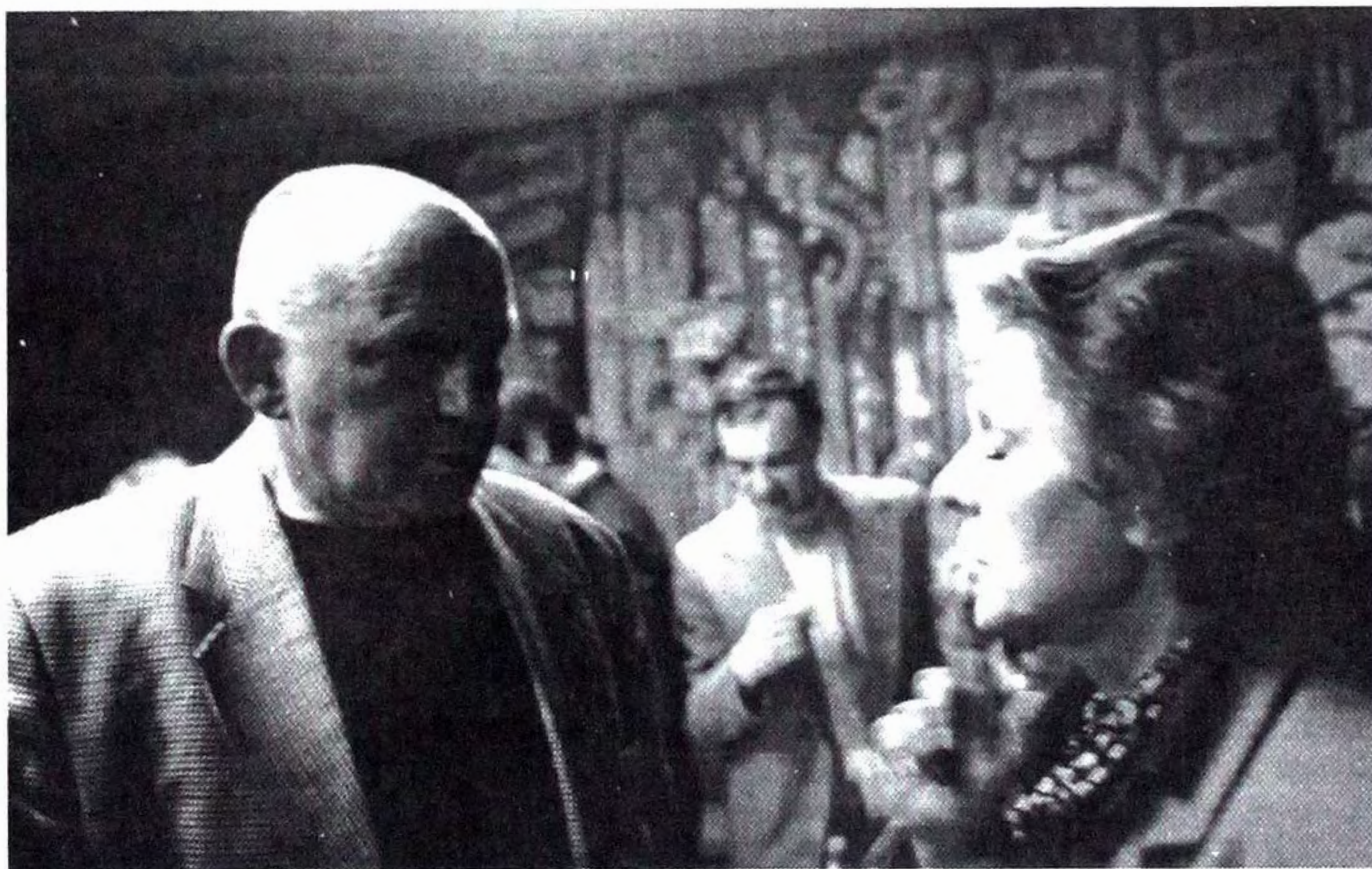
якого людина знаходить у новому порядку, заданому автоматизмом життя, де вранці - чашечка кави, вдень - робота, увечері - бездумний серіал, де "синтетичні задоволення" та віртуальна реальність проголошуються великими відкриттями епохи постгуманізму та запорукою свободи. Так і зіграла людська свобода у комп'ютерний ящик...

Ви можете відпочивати на штучному березі штучного моря під штучним небом і ніколи не боятися, що на вас піде дощ. Ви можете змінювати обличчя, стать, а за допомогою деяких психотропних препаратів ви побачите "небо в алмазах". Я нічого не вигадую. Просто переповідаю науково-популярний фільм "Синтетичні задоволення", який бачила на Берлінському кінофестивалі. Але життя здатне до самозахисту, тому захищається сьогодні культура, висуваючи художників, які завдання мистецтва бачать у тому, щоб звертатися до людського в людині, ставати совістю, яка докоряє, тривожить чи підносить, яка змушує мислити про смисл.

Олена Левченко.

Ілля Миньковецький - оператор фільму "Негадані радощі".

Вінсент Моннікендам під час фестивалю "Пролог".